

MAX BLECHER

—

Juhtumusi vahetus ebatõeluses

Rumeenia keelest tõlkinud Riina Jesmin

Tõlgitud väljaandest:

Max Blecher

Întâmplări în irealitatea imediată

Wikisource, 2012

Toimetanud Triinu Tamm

Korrektuuri lugenud Lauri Eesmaa

Kujundanud Maris Kaskmann

© Tõlge eesti keelde ja saatesõna. Riina Jesmin ja Loomingu Raamatukogu, 2024

Kolleegium

Toomas Haug, Tiit Hennoste, Maarja Kangro, Lauri Kitsnik, Hasso Krull,

Maria-Kristiina Lotman, Ilona Martson, Mati Sirkel, Elle-Mari Talivee,

Marek Tamm, Jaak Tomberg, Udo Uibo

Toimetus

Harju 1, 10146 Tallinn

Tel: 627 6425

E-post: LR@loominguraamatukogu.ee

Trükkitud Tallinna Raamatutrükikoda

ISSN 1406-0515

ISBN 978-9916-755-25-9 (trükis)

ISBN 978-9916-755-26-6 (epub)

*I pant, I sink, I tremble, I expire.*¹

P. B. Shelley

¹ „Ma oigan, värisen ja silmad sulen.“ P. B. Shelley, „Epipsychidion“, tlk M. Nurme. Rmt: Percy Bysshe Shelley, „Luuletusi“, Eesti Riiklik Kirjastus, 1960. – *Siin ja edaspidi tõlkija märkused.*

Kui silmitsen tükk aega mingit punkti seinal, juhtub vahel, et ma ei tea ei seda, kes ma olen, ega seda, kus ma olen. Tajun siis oma identiteedi puudumist eemalt, nagu oleksin hetkeks täiesti võõraks inimeseks muutunud. See abstraktne isik ja minu tõeline isiksus võitlevad mu veenmise nimel võrdse jõuga.

Järgmisel hetkel leian taas oma identiteedi nagu neil stereofotodel, millel kaks kujutist mõnikord eksikombel eralduvad ja alles siis, kui operaator need paika paneb ja teineteise peale asetab, tekitavad nad ühtäkki reljeefi illusiooni. Tuba näib siis täituvat värskusega, mida seal varem ei olnud. See saavutab endise tiheduse ning esemed asetuvad oma kohtadele, nagu murendatud mullakämp veepudelil selgelt eristuvate ja erivärviliste elementide kihtidesse jaotub. Toa osised kihistuvad omaenda piirjoontes ja vanade mälestuste värvingus, mis mul neist on.

Eemaldumise ja üksinduse tunne hetkil, mil mu argimina on lahustunud ebakindluses, erineb kõigist teistest aistingutest. Kui see kestab kauem, saab sellest hirm, õud, et ma ei suuda ennast enam kunagi leida, kauguses püsib minust hägune siluett, mida ümbritseb tohutu helendus, nii nagu paistavad mõned esemed udus.

Kohutav küsimus, kes ma täpsemalt olen, elab siis minus nagu täiesti uus keha, mis on kasvanud koos mulle täiesti võõra naha ja elunditega. Vastust sellele nõutakse ajast sügavamalt ja olemuslikumalt mõtteselguselt. Kõik see, mis suudab mu kehas erutada, erutub, rabeleb ja mässab jõulisemalt ja algelisemalt kui tavaelus. Kõik anub lahendust.

Mõnikord leian toa taas sellisena, nagu seda tunnen, justkui paneksin silmad kinni ja teeksin siis jälle lahti; iga korraga on tuba selgem – nii nagu paistab maastik pikksilmas –, üha korrastatum sedamööda, kuidas kaugusi kohandades läbime kõik vahekujutluste loorid.

Viimaks tunnen iseenda ära ja leian taas oma toa. See on kerge joobe tunne. Tuba on oma materias erakordselt tihendatud ja mina halasamatult asjade pinnale naasnud: niisama sügav, nagu oli selgusetuslaine vagu, on kõrge selle hari; mitte kunagi ega üheski olukorras ei näi mulle ilmsem kui neil hetkil see, et iga ese peab hõivama koha, mille see hõivab, ja et mina pean olema see, kes ma olen.

Siis pole minu ebakindluses visklemisel nime; on lihtsalt kahetsus, et ma selle sügavusest midagi ei leidnud. Mind üllatab vaid tõsiasi, et täielik tähenduse puudumine võis olla nii üdini seotud minu sisima materiaga. Nüüd, kui olen end taas leidnud ja püüan oma tunnet

väljendada, näib see mulle täiesti ebaisikuline: pelgalt minu identiteedi võimendus, mis kasvab nagu vähk omaenda ainest. Meduusi kombits, mis on viimseni välja sirutatud ja meeleheitlikult lainetes kobanud, kuni naasnud viimaks iminapa sülti. Nõnda olen mõne rahutushetke vältel läbinud kõik oma elu kindlused ja ebakindlused, et naasta lõplikult ja valuliselt oma üksindusse.

Üksindus on siis puhtam ja tundeküllasem kui muidu. Maailmast eemaldumise tunne on klaarim ja intiimsem: selge sulnis nukrus otsekui unenägu, mida me öö võimuses meenutame.

Üksnes see meenutab mulle ikka veel üht-teist mu lapsepõlve „kriiside“ salapärast ja kurvavõitu võlust.

Ainult selles identiteedi äkilises kadumises leian taas oma langesmised kunagistesse neetud ruumidesse ja vaid vahetu selguse hetkil, mis järgnevad pinnaletõusule, ilmub maailm mulle selles tavatus kasutuse ja kõlbmatuse õhustikus, mis moodustub mu ümber siis, kui mu jumpslikel transiseisunditel õnnestub mind alistada.

„Kriise“ on minus esile kutsunud alati ühed ja needsamad paigad tänaval, majas või aias. Iga kord, kui neisse sattusin, valdas mind seesama minestamise ja peapöörituse tunne. Tõelised nähtamatud lõksud, mis olid linnas siia-sinna paigutatud ega erinenud kuidagi neid ümbritsevast õhustikust – need ootasid mind julmalt, et langeksin nende eriomase atmosfääri saagiks. Üks samm, mul tarvitses astuda üksainus samm, et säärasesse „neetud ruumi“ sattuda, ja kriis saabus paratamatult.

Üks neist ruumidest asus linna pargis väikesel lagendikul, ühe puiestee lõpus, kus keegi kunagi ei jalutanud. Seda ümbritsevad kibuvitsapõõsad ja väikesed robiiniad avanesid ühesainsas kohas lagedale trööstitule välule. Maailmas pole kurvemat ja hüljatumat paika. Seiskunud suvesoojuses lasus tolmunud lehtedel tihke vaikus. Aeg-ajalt kostis sõjaväeosadest trompetihääle kajasid. Nood pikad hüüdjad hääled kõrbes olid südantlõhestavalt kurvad... Eemal väreles päikesest kõrvetatud õhk aurjalt nagu lüüme sumu, mis hõljub keeva vedeliku kohal.

Paik oli metsik ja eraldatud; selle üksildus näis lõputu. Seal tajusin väsitavamalt päeva soojust, ja õhk, mida hingasin, oli raskem. Kollased tolmuised põõsad kõrbesid päikese käes täies üksilduses. Kummaline tarbetuse hõng hõljus kohas, mis oli „kusagil maailmas“, kusagil, kuhu ma ise olin asja ees, teist taga sattunud ühel juhuslikul suvisel pärastlõunal, millel samuti polnud vähimatki mõtet. Pärastlõunal, mis eksles

huupi päikesesoojuses põõsaste vahel, mis seisis ankrus ruumis – „kusagil maailmas“. Siis tajusin sügavamalt ja valusamalt, et mul pole selles maailmas midagi teha, mitte midagi peale uitamise parkides, tolmustel, tühjadel ja metsikutel päikesest põlenud lagendikel. See uitamine lõhestas viimaks mu südame.

Veel üks neetud paik oli hoopis teises linna otsas selle jõe kõrgete ja õõnsate kallaste vahel, kus ma koos oma mängukaaslastega suplemas käisin. Perv oli ühes kohas sisse langenud. Ülal kaldal oli õlivabrik; õli saadi päevalilleseemnetest. Seemnekestad visati sisselangenud kalda seinte vahele ning ajapikku kasvas kuhi sedavõrd, et ülalt pervelt alla veepiirini moodustus kuivanud koortest nõlv.

Mu seltsilised läksid mööda seda nõlva vette ettevaatlikult, käest kinni hoides, sügavale määrdunud vaipa astudes.

Kõrge perve seinad kummalgi pool nõlva olid järsud ja täis eriskummalisi konaraid. Vihm oli uurendanud pikki praoniresid otsekui arabeske, ehkki inetuid nagu halvasti armistunud haavad. Need olid tõelised saviihu räbalad, jubedad ja joovastavad.

Nende seinte vahelt, mis mind kohutavalt köitsid, pidin ka mina jõe poole laskuma.

Juba kaugelt eemalt, ammu enne jõekaldale jõudmist täitusid mu sõõrmed määrdunud kestade lõhnaga. See valmistas mind „kriisiks“ ette nagu omalaadne lühike peiteaeg; see oli ebameeldiv ja ometi sulnis lõhn. Sellised olid ka kriisid.

Mu lõhnataju jagunes kusagil minu sees kaheks ja määrdumislõhna heitmed riivasid taju eri piirkondi. Kestade kleepjas lagulehk oli eraldatud ja väga selge, ehkki sellega kaasnes röstitud pähklite meeldiv, soe ja kodune lõhn.

Niipea kui seda lõhna tundsin, muutis see mind mõne hetkega, ringles võimsalt kõigis mu sisimates kiududes, justkui lahustas need ning asendas õhulisema ja ebakindlama ainega. Sellest hetkest peale ei saanud ma enam midagi vältida, mu rinnust sai alguse meeldiv ja peadpööriv minestus, mis kiirendas mu samme kalda poole, minu lõpliku lüüasaamispaiga poole.

Ma laskusin mööda kestmäge veeni hullumeelse kiirusega. Õhk seadis mulle vastu vaheda ja tugeva tiheduse otsekui noatera, maailma-ruum langes kaootiliselt hiiglasuurde, aimamatu külgetõmbejõuga auku.